

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА МАЙСТЕРНОСТІ АКТОРА

АНОТАЦІЯ

до творчого проєкту

Захист сценічного образу Беліни в дипломній виставі за п'єсою Жана-Батиста Мольєра «Удаваний хворий»
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Виконала:

здобувач першого (бакалавського) рівня
вищої освіти
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»

Наталя ПРИХОДЬКО

Керівник творчого проєкту:

український актор, театральний педагог, режисер.
Заслужений артист Української РСР (1978).

Павло КУЧИН

Рецензент :

режисер-постановщик Харківського академічного театру музичної комедії,
заслужений діяч мистецтв України Олександр ДРАЧОВ

Допущено до захисту

Зав. кафедри _____/Віталій МІЗЯК/

11 червня 2025 року

Харків, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ДЖЕРЕЛА ЖАНА-БАТИСТА МОЛЬЄРА «УДАВАНИЙ ХВОРИЙ»	4
1.1. Біографія та творчий шлях автора Жана-Батиста Мольєра.....	4
1.2. Історія написання та особливості художнього втілення комедійно драматургічного твору «Удаваний хворий».....	6
1.3. Розбір основних подій згідно розвитку сюжету.....	8
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОБОТИ НАД СЦЕНІЧНИМ ОБРАЗОМ	11
2.1 Характеристика та аналіз образу Беліни: Психологічний портрет та мотивації.....	11
2.2 Образ Беліни та її взаємовідносини з іншими персонажами.....	16
2.3 Робота над характером та характерністю.....	22
2.4 Надзавдання та наскрізна дія ролі.....	23
РОЗДІЛ 3. СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ	26
3.1 Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосава та пластична характеристики темпоритм ролі)	26
3.2 Костюм, грим та реквізит.....	27
ВИСНОВОК	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
ДОДАТКИ ФОТО, ВІДЕО	33

ВСТУП

Творчість Жана-Батиста Мольєра, видатного французького драматурга XVII століття, посідає чільне місце у світовій театральній спадщині. Його комедія «Удаваний хворий» (1673) є яскравим прикладом сатиричного театру, де через гумор і гротеск розкриваються соціальні проблеми та людські вади. У цьому творі Мольєр майстерно поєднує комічні ситуації з глибоким аналізом людської природи, зокрема, зосереджуючись на темі лицемірства та марнославства.

У представленій роботі ми розглядатимемо образ Беліни, другої дружини Аргана, яка вдає турботу про чоловіка, переслідуючи власні корисливі цілі. Через її персонаж Мольєр висміює лицемірство та егоїзм, що приховуються під маскою доброчесності. Беліна уособлює типову фігуру людини, яка використовує хворобливий стан іншого для досягнення особистої вигоди. Її поведінка та мотиви розкриваються через комічні ситуації та діалоги, що дозволяє глядачеві замислитися над питаннями щирості, маніпуляції та моральних цінностей.

Мета творчого проєкту: дослідити теоретичні та практичні методи роботи над роллю Беліни та продемонструвати результат цієї праці у втіленні сценічного образу. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- **дослідження та аналіз творчості та біографії Жана-Батиста Мольєра;**
- **ознайомлення з історією написання п'єси «Удаваний хворий» та її художнім втіленням;**
- **аналіз характеру Беліни, її характерних рис та використаних виразних засобів для втілення сценічного образу;**
- **виявлення надзавдання і наскрізної дії ролі.**

РОЗДІЛ I

Аналіз літературно-художнього джерела Жана-Батиста Мольєра

«Удаваний хворий»

1.1. Біографія та творчий шлях автора Жана-Батиста Мольєра

Жан-Батист Мольєр (Жан-Батист Поклен, 1622–1673): Біографія і творчий шлях

Жан-Батист Мольєр, справжнє ім'я якого — Жан-Батист Поклен, народився 15 січня 1622 року в Парижі у заможній буржуазній родині. Його батько, Жан Поклен, був придворним шпалерником короля Людовіка XIII, що забезпечило хлопцеві добру освіту та соціальний старт. Мати померла, коли майбутньому митцеві було лише десять років.

Навчання Мольєр проходив у єзуїтському коледжі Клермон, де він отримав класичну гуманітарну освіту з особливим наголосом на латину, риторику та філософію. Згодом, за бажанням батька, здобув юридичну освіту в Орлеанському університеті, проте правнича діяльність не приваблювала юнака. У 1643 році він відмовився від кар'єри судді й присвятив себе театру — мистецтву, яке стало його життєвим покликанням.

Разом з актрисою Мадлен Бежар Жан-Батист заснував театральну трупу під назвою «Блискучий театр» (*L'illustre Théâtre*), що стала першим кроком на шляху визнання. В цей період він бере сценічне ім'я «Мольєр», аби не зганьбити поважне прізвище свого роду, адже в ті часи акторська професія вважалась не зовсім гідною для шляхетної людини.

Втім, дебют виявився складним: театр зазнав фінансового краху, і Мольєр потрапив до боргової в'язниці. Після звільнення він розпочав довгий період гастрольного життя разом зі своєю трупю, подорожуючи французькою провінцією понад 12 років (1645–1658). Саме в цей час він вдосконалює акторську майстерність, знайомиться з народною театральною традицією та

пише перші комічні сценки й водевілі, зокрема «Летючого лікаря» та «Ревнощі Барбульє».

У 1658 році трупа повертається до Парижа. Виступ Мольєра перед Людовіком XIV із п'єсою «Закоханий лікар» справив велике враження на короля. Завдяки його протекції трупа отримує дозвіл виступати у театрі при палаці Пті-Бурбон, а згодом — у Пале-Рояль. Відтоді починається «золота доба» творчості Мольєра.

Творчість Мольєра

Мольєр став реформатором французької комедії, поєднавши традиції італійської комедії дель арте з вимогами класичної драматургії. Його п'єси — це не лише комічне зображення вад, а й глибокий філософський аналіз людської природи. У його творах часто фігурують типові персонажі, що уособлюють суспільні пороки — лицемірів, пихатих, обмежених, жадібних або наївних.

Серед найвідоміших п'єс автора:

- **«Тартюф» (1664)** — викриття релігійного лицемірства, що викликало скандал і була заборонена до постановки на кілька років;
- **«Дон Жуан» (1665)** — філософська комедія з трагічними рисами;
- **«Мізантроп» (1666)** — сатиричний портрет людини, що прагне чесності у лицемірному світі;
- **«Скупий» (1668)** — гіперболізована жадібність головного героя Гарпагона;
- **«Міщанин-шляхтич» (1670)** — пародія на буржуа, що прагне знатності;
- **«Удаваний хворий» (1673)** — сатирична критика псевдонауки та медицини, останній твір драматурга.

Остання п'єса стала фатальною: 17 лютого 1673 року, граючи Аргана, Мольєр знепритомнів прямо на сцені під час четвертої вистави. Того ж вечора він помер. Через упереджене ставлення церкви до акторів його поховали потайки на нічному цвинтарі для самогубців. Лише через півтора століття його останки перепоховали на кладовищі Пер-Лашез у Парижі.

Особисте життя

У 1662 році Мольєр одружився з Армандою Бежар — жінкою, яка викликала багато чуток і пліток. Їхній шлюб був складним, що, за словами сучасників, впливало на його душевний стан і творчість. Ця тема згодом отримала художнє переосмислення в його жіночих образах.

Мольєр і Україна

В українському культурному просторі творчість Мольєра відома ще з XIX століття. У 1901 році Володимир Самійленко видав переклади його п'єс, зокрема «Тартюф», які увійшли до шкільних програм і театральних репертуарів. У 1980–1990-х роках п'єси Мольєра неодноразово ставились у Національному академічному драматичному театрі ім. І. Франка в Києві, Львівському театрі ім. М. Заньковецької та в інших регіональних театрах України.

Значення і спадщина

Мольєр став уособленням французького сценічного духу. Він — не просто сатирик, а філософ-комедіограф, що вмів у сміхові віддзеркалити моральну суть суспільства. Його твори й сьогодні викликають зацікавлення режисерів і глядачів завдяки живій мові, влучному комізму та вічним темам.

1.2. Історія написання та особливості художнього втілення комедійно-драматургічного твору «Удаваний хворий»

Комедія «Удаваний хворий» (*Le Malade imaginaire*) є останнім завершеним твором видатного французького драматурга XVII століття Жана-Батиста Мольєра. Прем'єра п'єси відбулася 10 лютого 1673 року в театрі Пале-Рояль у Парижі, де сам Мольєр зіграв головну роль — Аргана, нав'язливо хворобливого буржуа, що одержимо довіряє лікарям та прагне зробити з медицини основу сімейного життя. Цей твір став завершальним акордом багаторічної театральної діяльності автора. Написаний він був на тлі важкого фізичного стану драматурга, який страждав на туберкульоз та інші хронічні хвороби, що надає п'єсі додаткового автобіографічного відтінку.

Сюжет комедії черпає натхнення з народних фарсів і традицій італійської комедії дель арте, а також перегукується з темами, які Мольєр вже порушував у попередніх творах — зокрема, у «Лікарі мимоволі» (*Le Médecin malgré lui*, 1666). Основа сюжету — висміювання лицемірства, псевдонауки та людського страху перед хворобами. Головний герой Арган, будучи фізично здоровим, одержимий ідеєю лікування, зокрема через шлюб своєї дочки з лікарем, що викликає конфлікт між особистими почуттями та користю. Така сюжетна лінія дозволяє Мольєру вивести комедію за межі простої сатири і перетворити її на психологічне дослідження соціального пристосування та морального вибору.

На момент створення п'єси Мольєр мав за плечима більш ніж два десятиліття театральної практики, численні конфлікти з Церквою, медичною спільнотою та представниками аристократії. До цього часу він уже створив такі шедеври, як «Тартюф» (1664), «Дон Жуан» (1665), «Скупий» (1668) і «Міщанин-шляхтич»

(1670), які закріпили за ним репутацію не лише видатного комедіографа, а й глибокого морального філософа.

Написання «Удаваного хворого» припадає на завершальний етап життя драматурга. Його фізичний стан різко погіршився, але він не припиняв творчої праці. Саме цей період став для Мольєра часом підсумків і найвищого напруження творчих сил. Образ Аргана, який до певної міри є гротескним відображенням самого Мольєра, дозволив автору висловити не тільки критику на адресу медиків, але й особисте ставлення до теми життя і смерті, страху й лицемірства.

Особливу увагу варто звернути на образ Беліни — другої дружини Аргана. Її персонаж є результатом тривалих художніх пошуків Мольєра щодо теми лицемірства в близьких стосунках. Беліна — це не просто жінка, яка удає турботу, а символ егоїстичної пристосуванки, котра зраджує мораль, приховуючи справжні наміри за маскою доброзичливості. Автор, ймовірно, наділяв її рисами людей зі свого особистого оточення, які виявляли поверхову турботу, користуючись його слабкістю. У драматургічному плані Беліна виступає антиподом до Туанетти — чесною, дотепною служниці, яка допомагає відкрити правду. Завдяки цьому контрасту твір набуває більшої психологічної глибини.

Структурно п'єса складається з трьох дій, доповнених музичними і балетними інтермедіями, що є характерним для жанру комедії-балету. До створення музичного супроводу долучився композитор Марк-Антуан Шарпантьє. У театральному контексті XVII століття це була інноваційна форма, що поєднувала вербальний гумор із музичним і пластичним виразом. Таке поєднання дозволило зробити твір більш доступним для глядача і закріпити його популярність при дворі Людовіка XIV.

П'єса «Удаваний хворий» одразу отримала схвальні відгуки. Попри трагічну смерть автора під час четвертої вистави, вона залишилася у репертуарі *Comédie-Française* — провідного театру Франції — до сьогодні. В Україні комедія була добре відома ще з XIX століття завдяки перекладам Володимира Самійленка. У XX столітті твір неодноразово ставили в театрах Києва, Львова, Харкова, зокрема в постановках Національного театру імені Івана Франка (1984, 1993, 2002 pp.). У сучасних театральних практиках Беліна залишається однією з найскладніших ролей для актрис — вона вимагає поєднання внутрішньої холодності, соціальної гнучкості й сценічної витонченості.

Сьогодні «Удаваний хворий» займає стабільне місце в репертуарах провідних театрів світу, зокрема *Comédie-Française*, *Royal Shakespeare Company* (Велика Британія) та театрів Центральної Європи. У XXI столітті п'єса продовжує вражати своєю актуальністю: вона ставить питання довіри, правди, маніпуляцій у міжособистісних стосунках та страху перед життєвими викликами. Образ

Беліни став культурним архетипом — уособленням удаваної турботи, за якою криється прагнення особистої вигоди. Завдяки високій художній вартості, гнучкій сценічній формі та глибокому моралістичному змісту «Удаваний хворий» Мольєра зберігає своє значення у світовому культурному просторі як твір, що викриває вади суспільства з гостротою, гідною і сьогодення.

1.3. Розбір основних подій згідно розвитку сюжету

П'єса складається з 3 дій, з яких виділяється 8 основних картин сюжету.

Картина I – Вступ до конфлікту

П'єса починається з комічної сцени, в якій головний герой Арган, буржуа-господар, одержимий власними уявними хворобами, уважно аналізує рахунки від аптекаря. Він обговорює з Туанеттою, своєю іронічною служницею, новий план — одружити доньку Анжеліку з сином лікаря, Томасом Діафуарусом, щоб мати «сімейного лікаря». Тут з'являється Беліна, яка вдає надмірну турботу, говорить ніжно й співчутливо, підтримуючи ідею шлюбу. Але її лицемірство ще не розкрито.

«Мій бідолашний друже, я хвилююся за ваше здоров'я більше, ніж за своє власне...» — Беліна.

Картина II – Перший конфлікт і прояв інтересів Беліни

Ця частина містить перший відкритий конфлікт. Анжеліка щиро тішиться, думаючи, що батько погодився на її шлюб із Клеантом, якого вона кохає. Арган же шокований її реакцією, бо має на увазі інший шлюб — з лікарем. В цей момент Беліна втручається з наміром підтримати рішення чоловіка. Вона також ненав'язливо натякає на зміну заповіту на свою користь. В її словах — уважна, але холодна практичність.

«Ви, звичайно, маєте право розпоряджатися своєю спадщиною як вважаєте за потрібне. Але якби ви дійсно кохали мене...» — Беліна.

Її дії спрямовані на ізоляцію Анжеліки — як конкурентки за спадок.

Картина III – Нарощення напруги

До будинку приходять Томас Діафуарус та його батько. Вони розпочинають освідчення Анжеліці у шлюбі, однак дівчина у розпачі. У цей момент Беліна відкрито демонструє неприязнь до Анжеліки. Вона говорить Аргану, що його

донька невдячна, і натякає на доцільність її віддалення з дому — навіть у монастир. Таким чином, Беліна намагається зміцнити свою владу в родині, маніпулюючи страхами чоловіка.

Картина IV – Втручання Клеанта і розпал драми

Клеант пробирається до дому Аргана під виглядом учителя співу, щоб побачитися з Анжелікою. Вони вдають, що займаються музикою, але передають один одному закодовані фрази кохання. Беліна підозрює щось недобре й виступає як доносчиця — повідомляє Аргану, що його донька потай зустрічається з кимось. Вона активно намагається посіяти розбрат.

Картина V – Кульмінація: викриття Беліни

Служниця Туанетта переодягається в лікаря й пропонує Аргану вдати, що він помер, аби дізнатися, хто з його близьких щирий. Коли Беліна входить і бачить «мертвого» чоловіка, вона, думаючи, що її не чують, із полегшенням вигукує:

«Слава Богу, нарешті це закінчилося!»

Це момент повного викриття її натури: всі лицемірні слова й турбота були лише інструментом для наближення до спадку. Ця сцена — драматична й водночас комічна, адже оголює мотиви персонажа повністю.

Картина VI – Щирість Анжеліки

У цій сцені Туанетта приводить Анжеліку, і та щиро риде, дізнавшись про «смерть» батька. Цей контраст із поведінкою Беліни настільки яскравий, що Арган змінює свою думку щодо доньки. Беліна більше не з'являється у сцені — вона викрита, і її роль вичерпана.

Картина VII – Примирення і переосмислення

Арган, дякуючи брату Беральду, нарешті починає розуміти, наскільки абсурдна його віра в лікарів. Його рішення — дозволити Анжеліці вийти заміж за Клеанта. Беліна остаточно усунута з емоційного центру сім'ї. Тут вона вказується як персонаж, що програв моральну битву.

Картина VIII – Комічний фінал: Арган стає лікарем

Щоб більше не залежати від лікарів, Арган вирішує сам «стати» лікарем. Ця сцена — комічний, фарсовий фінал, де всі змирилися з новими умовами. Беліна не бере участі в фінальній дії — вона зникла з сюжету як персонаж, що втратив усі важелі впливу.

РОЗДІЛ II

Методика роботи над сценічним образом

2.1. Характеристика та аналіз образу Беліни: Психологічний портрет та мотивації

Умовна біографія Беліни

Ім'я: Беліна

Походження: Імовірно з родини дрібного дворянства або заможного міщанства.

Вік: 35–40 років (молодша за Аргана на 15–20 років)

Сімейний стан: Друга дружина Аргана

Освіта: Отримала домашнє виховання з акцентом на манери, рукоділля, базову грамотність.

Соціальне оточення: Прагматичні жінки, що знають ціну шлюбу і грошей.

Можливо, має досвід попереднього шлюбу.

Біографія персонажу (вигадана)

Беліна виросла в родині, де гроші та виживання були на першому місці. Її з дитинства вчили, що жінка має знайти собі забезпеченого чоловіка, аби не опинитись у злиднях. Вона рано зрозуміла, що краса, хитрість і вміння догодити — головна зброя в світі, де жінки мають обмежені права.

Після першого короткого шлюбу (ймовірно з чоловіком, який залишив їй лише борги), вона була змушена шукати вигідну партію. В Аргані вона побачила добропорядного, але хворобливого чоловіка з добрим статком і донькою на виданні. Шлюб з ним дав їй не лише дах над головою, але й вплив у домі.

Характер Беліни через біографію

- Недовіра до людей сформувалась через ранній досвід виживання — вона вірить лише у вигоду та контроль.
- Жорсткість у словах — результат життя в системі, де виживають сильніші.
- Уміння лестити та приховувати правду — набуті навички соціальної адаптації.

Цілі, мотивація, страхи (з біографії)

- Мета: Зберегти контроль над спадщиною Аргана, усунути Анжеліку як суперницю.
- Мотивація: Без Аргана вона — ніхто. Їй потрібна стабільність, статус, добробут.
- Страх: Втрата чоловіка без отримання контролю над його майном, викриття, самотність.

Внутрішній монолог (на основі біографії)

«Я зробила все правильно. У цьому домі я — опора, я — порядок. Всі ці діти тільки заважають, вони нічого не розуміють. Арган без мене пропаде. І якщо він колись піде з цього світу... я маю бути захищеною. Я заслужила це своїм терпінням, своєю турботою. Це — моя перемога».

Метод роботи над роллю полягав в поєднанні двох напрямків: реалістично-психологічного та школи комедії звичаїв / *comédie de mœurs*. В процесі роботи над виставою з майстром групи - Струнніковою Маєю Валеріївною ми прийшли до синтезу цих двох методів.

I. Реалістично-психологічний підхід

1. Психологічний портрет Беліни

Беліна — друга дружина Аргана, яка вдає турботливу дружину, але насправді керується корисливими мотивами. Її поведінка відображає:

- Жадібність: Основна мета — отримати спадок Аргана.
- Маніпулятивність: Використовує лестоці та удавану турботу для контролю над чоловіком.
- Байдужість: Не проявляє щирої турботи про дітей Аргана, особливо Анжеліку.

1. Мотивація персонажа

Беліна прагне забезпечити собі матеріальне благополуччя та соціальний статус через контроль над Арганом. Її дії зумовлені:

- Страхом втрати: Боїться втратити вплив і комфорт, які має завдяки шлюбу.

Прагненням влади: Хоче контролювати ситуацію в домі, усуваючи тих, хто може їй завадити.

2. Внутрішній конфлікт

Хоча Беліна здається впевненою, вона постійно боїться викриття своїх справжніх намірів. Цей страх змушує її діяти обережно, але водночас агресивно, коли відчуває загрозу.

3. Внутрішній монолог

«Я повинна бути обережною. Арган довіряє мені, але його донька — загроза. Якщо вона вийде заміж за когось, хто не підходить, це може вплинути на моє становище. Я маю переконати його, що лише я дбаю про нього по-справжньому.»

Підхід комедії звичаїв / *comédie de mœurs*.

1. Типаж у стилі комедії звичаїв

У жанрі комедії звичаїв Беліна уособлює типову представницю буржуазного суспільства XVII століття, яка керується особистими інтересами та соціальними нормами того часу. Її поведінка відображає лицемірство, корисливість та прагнення до соціального статусу через шлюб.

2. Функція в структурі п'єси

Беліна виступає антагоністкою, що протистоїть щирим почуттям та моральним цінностям інших персонажів. Її роль полягає у створенні конфліктних ситуацій, які висвітлюють соціальні вади та норми тогочасного суспільства.

3. Засіб сатири

Через образ Беліни Мольєр висміює шлюб за розрахунком, фальшиву турботу та лицемірство в родинних стосунках. Її поведінка слугує критикою буржуазної моралі та залежності жінки від економічної стабільності.

Внутрішній монолог:

"Ах, мій добрий Аргане... такий довірливий, такий зворушливо вразливий. Хіба ж я можу його покинути в такий стан? Ні-ні, що ви! Хоч і задихається в своїх відварах та клізмах — але ж спадок, спадок! Анжеліка? Дівча без розуму і послуху. Любов? Ох, це слово для оперет і комедій. Я маю обов'язок — перед собою, звісно. Я маю зберегти дім, майно, репутацію. Я не погана. Я просто жінка у світі, де жінки мають або лукавити, або злиднювати. А я обрала перше. Хіба це гріх? Та в цьому домі кожен грає свою роль — Арган грає хворого, лікарі — вчених, Анжеліка — кохану... І тільки я насправді думаю головою.

Якщо вони хочуть бачити в мені турботливу — я такою буду. Якщо треба плакати — я заплачу. Але головне — я не відступлю. Це моя сцена, і я в ній головна акторка."

Мотивації:

У традиції комедії звичаїв персонаж Беліни не просто індивідуальна психологічна постать, а типаж — жінка з буржуазного середовища, яка уособлює:

1. Користолюбство, як норму:

Її шлюб — це інвестиція. Беліна виходить заміж не за коханням, а «за статком», бо в її колі це природно.

2. Страх втрати соціального становища:

Вона побоюється залишитися вдовою без засобів до існування. Саме тому вона планує усунути конкурентів, які можуть претендувати на спадщину.

3. Прагнення влади у домі:

У патріархальному світі, де слово чоловіка — закон, Беліна використовує маску «дбайливої дружини», щоб впливати на рішення Аргана, бо іншого ресурсу вона не має.

4. Конформізм до буржуазної моралі:

Вона не вважає себе нещирою. Її поведінка — це дотримання «правил гри»: дбати про дім, керувати господарством, контролювати чоловіка — все це відповідає її розумінню «нормальності».

Порівняння методик: Реалістично-психологічний підхід vs Комедія звичаїв

Елемент аналізу	Реалістично-психологічний метод	Комедія звичаїв	Сценічний синтез
Мотивація	Глибока, персоніфікована мотивація: страх залишитися без соціального захисту, прагнення стабільності	Узагальнена: Беліна як уособлення жадібності, лицемірства, типова «мачуха-буржуазка»	Акторка розвиває мотивацію психологічно, але подає її через зовнішню форму соціального стереотипу
Емоції	Складні, багатозарові:	Стихійні, з перебільшенням:	Внутрішні стани маскуються «маскою»

Елемент аналізу	Реалістично-психологічний метод	Комедія звичаїв	Сценічний синтез
	внутрішній конфлікт між страхом і жагою контролю	фальшиве співчуття, істерики, театральність	емоцій» — гра емоцій як «театрального щита»
Взаємодія з іншими	Маніпулятивна стратегія взаємодії, заснована на інтелекті й досвіді	Соціальна типізація — дії логічні в межах буржуазної моралі: кохання, спадок, конкуренція	Створення комічних сцен за рахунок різниці мотивів і типів поведінки
Фізична виразність	Помірна, контрольована, характерна для буржуазного оточення	Стилізована, з яскраво окресленими рисами: хода, жестикуляція, міміка	Тіло актора працює в межах буржуазної іронії: гіперболізована стриманість

Як акторка, що втілює образ Беліни на сцені, я зіштовхнулась із парадоксом: як зберегти внутрішню правду персонажа, граючи відверту лицемірку? Як донести публіці не просто "погану мачуху", а живу, складну жінку, у якої за усмішкою — страх, а за жадібністю — потреба в безпеці?

У процесі репетицій я поєднувала два театральні підходи:

1. Реалістично-психологічний метод дав мені можливість заглибитися в мотивації Беліни: я прописала її життєвий шлях, уявила попередній невдалий шлюб, страх залишитися самотньою, неприйняття з боку падчерки. Завдяки цьому кожна її репліка на сцені стала частиною глибокої внутрішньої логіки: вона захищається, бо боїться бути відкинутою.
2. Комедія звичаїв, з іншого боку, вимагала від мене чітких, зразкових зовнішніх проявів: пафосної турботи, перебільшених емоцій, театральної інтонації. Я вивчала традиції французької буржуазної поведінки XVII ст., і ці «зовнішні рамки» дозволили мені підсилити сатиричний ефект у сценах розкриття її фальші.

Найбільшим акторським викликом для мене була сцена удаваної смерті Аргана: тут обидва підходи поєдналися найорганічніше. За використанням реалістично-психологічного методу я переживала внутрішній шок, коли Беліна ненавмисно викриває себе. А за естетикою комедії звичаїв — це був апогей буржуазного фарсу: зміна виразу обличчя, раптова «маска турботи», театральний вияв каяття. Глядач сміявся, але я знала, що всередині вона — у паніці.

Образ Беліни — це ілюстрація того, як суспільна роль стискає справжнє "я" жінки, нав'язує їй поведінку, в якій вона виживає, а не живе. І саме в поєднанні глибини психології та умовності комедійного жанру можна знайти життєвість у типажі. Беліна — це не просто "зла мачуха". Це — жінка, яка не дозволила собі бути вразливою.

2.2. Образ Беліни та її взаємовідносини з іншими персонажами.

Загальний образ Беліни (у межах реалістичного підходу)

Риси	Прояв у п'єсі
Егоцентризм	Всі дії підпорядковані її особистій вигоді
Пристосуванство	Вміє швидко змінювати позицію залежно від ситуації
Емоційна порожнеча	Не має справжніх почуттів до Аргана чи Анжеліки
Маніпулятивність	Вміло впливає на інших за допомогою слів, страхів, лестощів
Відсутність емпатії	Байдужість до страждань інших, навіть близьких
Страх бідності й самотності	Мотивує всі її дії, зокрема плани з приводу спадку

Взаємодія з іншими персонажами

1. Арган (чоловік):

Тип зв'язку: подружній, патерн влади і залежності.

Беліна підтримує ілюзію турботливої дружини, заохочуючи його гіпохондрію та залежність від лікарів.

Ключова мотивація:

- прагнення до безпеки (через шлюб із хворобливим чоловіком),
- страх бідності після його смерті,
- звичка до домінування над емоційно слабким партнером.

2. Анжеліка (падчерка):

Тип зв'язку: конкурентка, емоційна загроза.

Суперництво за увагу Аргана та спадщину призводить до конфлікту. Беліна намагається перешкодити шлюбові Анжеліки з Клеантом, просуваючи вигідний для себе союз з Томасом Діафуарусом.

Ключова мотивація:

- відчуття емоційної непотрібності,
- суперництво за вплив у домі,
- бажання зруйнувати джерело потенційної загрози.

3. Туанетта (служниця):

Тип зв'язку: соціально нижча, але психологічно загрозна.

Беліна зневажає Туанетту, вважаючи її нижчою за себе. Однак Туанетта розкриває справжні наміри Беліни, сприяючи її викриттю.

Ключова мотивація: бажання зберегти маску добропорядності перед Арганом та іншим оточенням.

4. Клеант (коханий Анжеліки):

Тип зв'язку: небажаний родич.

Беліна бачить у ньому загрозу своїм планам і намагається перешкодити його стосункам з Анжелікою.

Ключова мотивація:

- страх втрати контролю над Анжелікою,
- недовіра до незалежних чоловіків, які не належать до кола впливу (як лікарі).

5. Пургон (лікар):

Тип зв'язку: союзник, засіб контролю.

Підтримує його вплив на Аргана, оскільки це допомагає їй контролювати чоловіка.

Ключова мотивація:

- страх, що Арган «прозріє»,
- бажання тримати чоловіка у стані страху перед хворобою, аби лишатися необхідною.

6. Томас Діафуарус – наречений, обраний Беліною

Тип зв'язку: маріонетка в її плані.

Беліна просуває Томаса не з симпатії чи довіри, а як **зручну постать**, що не стане на заваді її владі після одруження з Анжелікою.

Ключова мотивація:

- тримати Анжеліку під контролем після шлюбу,
- зблизитися з родиною лікарів і зміцнити власні позиції в домі.

Загальний образ Беліни (у межах підходу комедії звичаїв / comédie de mœurs

У комедії звичаїв її образ виконує дві основні функції:

- по-перше, вона є інструментом сатиричної критики шлюбної вигоди, фальшивої турботи та відсутності емоційної автентичності в родинних стосунках;
- по-друге, вона уособлює тип “вдови при живому чоловікові” — жінки, яка вже “розпоряджається спадком”, хоча чоловік іще живий.

1. Арган (чоловік)

Тип відносин: інструментальних, «шлюб за вигодою».

Комедійний механізм: Беліна грає роль турботливої дружини — аж до істеричних сліз, коли Арган “помирає”. У комедії звичаїв ця сцена має яскраво викривальний характер: виявляється, що вся її “любов” — лише частина обслуговування грошового капіталу.

Суть через жанр: Шлюб як інструмент збереження статусу і майна — ось об'єкт сатири.

2. Анжеліка (падчерка)

Тип відносин: конкурентні.

Механізм звичаєвої критики: У поведінці Беліни до Анжеліки я бачу не просто конфлікт поколінь, а боротьбу за владу в межах патріархального дому.

Анжеліка — спадкоємиця, вона символізує молодість і нову моральність (любов > вигода). Беліна ж хоче витіснити її, навіть фізично (віддати до монастиря), щоби очолити дім після смерті Аргана.

Комедійна суть: Беліна не вбиває, але викреслює.

Цитата: «Анжеліка має підкоритись волі батька» — не тому, що Беліна вірить у батьківську владу, а тому що так їй вигідно.

3. Туанетта (служниця)

Тип відносин: соціальна антагонія.

Суть у комедії звичаїв: Туанетта — вільнодумна служниця, яка бачить фальш усіх панів. Беліна зневажає її, бо не сприймає як рівну, але саме ця “непомітна” жінка виводить її на чисту воду.

Комедійний принцип: слуга розумніший за хазяїв. Це один із головних тропів жанру.

Кульмінація: сцена перевдягання Туанетти в лікаря, коли саме вона стає «реальним лікарем», який діагностує фальш Беліни.

Соціальний підтекст: служниця — єдина, хто керується емпатією, а не статусом чи вигодою.

4. Клеант (коханий Анжеліки)

Тип відносин: загроза стабільності.

Клеант — символ романтичного почуття. Він протилежність Беліні, яка вірить лише в користь. У методиці комедії звичаїв ця пара — Анжеліка і Клеант — виконує функцію позитивного ідеалу, носії нових поглядів. Беліна — перешкода любові.

Комедійна структура: старе прагне нав’язати шлюб вигідний, молоде — чинить спротив.

Сценічна сатира: Клеант переодягається в учителя музики, щоб наблизитись до Анжеліки — це типовий сюжетний прийом “обману заради правди”.

5. Пургон (лікар)

Тип відносин: союз вигоди.

Пургон і Беліна поєднані в системі експлуатації страху Аргана. Вони обидва “лікують” — один тілесно, інша морально. Але обидва живляться з однієї кишені.

Сатирична функція: комедія звичаїв висміює псевдонауку та підміну турботи комерцією.

Приклад: Пургон, за підтримки Беліни, лякає Аргана діагнозами, тоді як Беліна — ізоляцією й самотністю.

6. Томас Діафуарус (передбачуваний наречений)

Тип відносин: інструмент для зміцнення влади.

Беліна підтримує його шлюб з Анжелікою не тому, що вірить у нього, а тому, що він “свій” у їхній системі.

Комедія звичаїв: висміювання династичного мислення — “зліємо родини, щоб зберегти вигоду”.

Гротеск: Томас недолугий, але Беліна його просуває, бо він не стане загрозою для її влади.

Порівняння двох методик:

Персонаж	Реалістично-психологічний підхід	Комедія звичаїв	Синтез у грі
Арган (чоловік)	Беліна керується страхом втрати стабільності; її піклування — стратегія контролю.	Беліна — маска жінки-користолюбки; вдає співчуття заради спадку.	Внутрішня тривога акторки (реалістичний шар) виявляється у театралізованій поведінці (зовнішній прояв).
Анжеліка (падчерка)	Вбачає у ній загрозу статусу; ревності і конкуренція.	Уособлення «морального протилежника» — Беліна чинить опір любові.	Поєднується емоційне напруження й побутова агресія з перебільшеною комічною жорстокістю.
Туанетта (служниця)	Беліна не сприймає її серйозно, бачить як обслугу.	Соціальна сатира: слуга перемагає пані розумом.	Використовується класовий конфлікт як засіб комедійного викриття, при збереженні внутрішньої напруги.
Клеант (коханий Анжеліки)	Він – перешкода її планам, бо уособлює щирість.	Беліна — проти любові як суспільної загрози контролю.	Акторка грає конфлікт, не маючи на це права відкрито — її поведінка пасивно-агресивна, що викликає і сміх, і напругу.
Пургон (лікар)	Відчуває з ним союз: він — її партнер у впливі на Аргана.	Пургон — тип медичної абсурдності; Беліна підсилює фарс.	Союз побудований на спільній вигоді, але втілений через гротеск і перебільшення.

Персонаж	Реалістично-психологічний підхід	Комедія звичаїв	Синтез у грі
Томас Діафуарус	Обраний, бо ним легко керувати; він — слухняний знаряд.	Уособлення смішного "шлюбного проєкту"; Беліна — ініціатор абсурду.	Беліна вкладає справжню надію в фальшиву людину — джерело комічного контрасту.

Об'єднання двох методик:

Елемент	Реалістично-психологічний метод	Комедія звичаїв	Як їх об'єднати
Мотивація	Пропрацьована біографія, страх залишитись ні з чим.	Поведінковий шаблон «жінки, що живе з інтересу».	Акторка грає страх втрати через маску впевненості — справжня мотивація живе під комедійною оболонкою.
Емоції	Суперечливі: страх, роздратування, ревності.	Зовні — перебільшено емоційна, показна.	Поєднання дає ефект трагікомічності: глядач сміється з неї, але може і поспівчувати.
Поводження на сцені	Реалістична побудова взаємодії: маніпулює, переконує.	Ситуації побудовані як типові конфлікти моралі.	У кожній сцені — баланс між логікою дії (реалізм) і типізованим жестом (звичаєва комедія).
Фінал	Втрачає все — без чоловіка, спадку, поваги.	Комедійна розв'язка: зло покаране, правда гору.	Акторка може показати мить людського краху — за маскою лицемірства проступає порожнеча.

Поєднання обох підходів додає глибини всім її сценам взаємодії з іншими персонажами:

- **З Арганом** вона одночасно маніпуляторка й залежна жінка;
- **З Анжелікою** — конкурентка, що боїться втратити вплив;
- **З Туанеттою** — класовий конфлікт між владою і розумом;
- **З Клеантом і Пургоном** — боротьба за інструменти впливу;
- **З Томасом Діафуарусом** — комічна сліпота у виборі «вигідної» кандидатури.

Це не просто комічний антагоніст, а жива людина в масці, і саме тому образ Беліни залишається актуальним і театралью насиченим у будь-якій інтерпретації.

2.3. Робота над характером та характерністю.

Відмінність між характером і характерністю:

Поняття	Пояснення
Характер	Глибинна, унікальна система рис, переконань і психологічних реакцій, індивідуальна модель поведінки. (Реалістичний підхід)
Характерність	Типізовані риси, що відповідають соціальному або сценічному кліше. Наприклад, "лицемірна мачуха", "буржуазна вдова". (Комедія звичаїв)

Поєднання реалістично-психологічного характеру з характерністю комедії звичаїв:

Моє завдання як акторки полягало у синтезі:

- Давати глядачеві впізнавану маску (лицемірну Беліну, що турбується лише про спадок);
- Але при цьому тонко підкреслювати справжні мотиви через паузи, інтонацію, внутрішній монолог: "Чи хтось би потурбувався про мене, якби я не зробила цього першою?".

Реалістичний підхід вимагає детального аналізу внутрішнього світу персонажа. Для мене це означало:

- **Робота над передісторією:** я уявляла, яким був життєвий шлях Беліни до зустрічі з Арганом. Можливо, це жінка, яка з дитинства зазнала нестачі любові, але добре засвоїла: виживає той, хто не показує слабкості.
- **Внутрішня логіка дій:** жоден її вчинок не є випадковим. Навіть її здавалося б істеричне ридання над уявною смертю Аргана має точку емоційного фокусу — страх бути викинутою з дому без підтримки та майбутнього.
- **Психоемоційна мотивація:** Беліна не «зłodійка» — вона борець за виживання у системі, де статус жінки визначається виключно її шлюбом.
- **Характер — це те, що пояснює її вчинки.** У цьому підході характер — результат досвіду, травм, страхів. Саме в такому ключі я розробляла

емоційну палітру Беліни, занурюючись у її реальні почуття: страх самотності, образу на Анжеліку, залежність від влади Аргана.

2. У комедії звичаїв — акцент не на глибину, а на роль у суспільстві

На відміну від реалістичного підходу, театр звичаїв не прагне психологічного аналізу персонажа, а фокусується на його соціальній функції. У цьому контексті Беліна для мене — це втілення певного типу:

- **Типове положення:** мачуха, яка заважає молодим бути щасливими — комедійний прийом, знайомий глядачеві.
- **Характерність — це не глибина, а поверхнева рольова маска.** Її характерність — жадібна вдова, яка виглядає побожною, але діє з корисливих міркувань.
- **Комедійний конфлікт:** її сцени з Анжелікою, Туанеттою, Арганом — це конфлікти не душевні, а соціальні: боротьба за статус, спадок, владу.

У реалістично-психологічному підході характер Беліни розкривається як глибоко мотивована особистість, сформована страхом бідності, самотності та втратою контролю. Вона діє не з абсолютного зла, а з бажання вижити в патріархальному суспільстві — це її характер: багаточаровий, емоційно обґрунтований, змінний.

У методиці комедії звичаїв Беліна є характерністю — типізованою фігурою жадібної, лицемірної мачухи, що втілює соціальні вади. Тут її поведінка — це стала функція в сюжеті, що викликає сміх через упізнавану маску й типові ситуації.

2.4 Надзавдання та наскрізна дія ролі

1. Реалістично-психологічний підхід

Надзавдання образу Беліни:

У цьому підході я визначаю, що головне надзавдання Беліни — забезпечити собі фінансову безпеку та утримати владу в домі Аргана. Це прагнення виходить з її глибоких психологічних мотивацій: страху бути покинутою, потреби в стабільності та бажання компенсувати емоційну порожнечу.

Це жінка, яка не отримує любові — ані від чоловіка, ані від падчерки — і вбачає у шлюбі лише засіб досягнення захищеного становища.

«Я маю тримати Аргана біля себе. Не тому, що люблю, а тому, що інакше — я ніщо. Тоді хто я? Самотня вдова без дому?» (внутрішній монолог, сформований у процесі роботи)

Наскрізна дія:

Протягом усієї п'єси Беліна діє стратегічно — вона намагається повністю усунути Анжеліку з родинної ієрархії, схиляє Аргана до рішення передати їй спадок, чинить психологічний тиск через удавану турботу. Всі її дії підпорядковані потребі утвердити свою домінуючу роль.

Наскрізна дія: «Утримати владу через контроль над тілом і рішеннями Аргана».

Надзавдання всієї п'єси:

З цієї позиції, надзавдання п'єси — оголити внутрішні конфлікти людської природи, особливо ті, що пов'язані з обманом, страхом хвороби, самотності, та потребою у широті.

2. Методика комедії звичаїв

Надзавдання образу Беліни:

Якщо дивитись через призму комедії звичаїв, Беліна — це карикатура на жінку, яка одружилася за розрахунком, і її надзавдання — отримати спадок та позбутися падчерки, зберігаючи при цьому образ турботливої дружини. Надзавдання спрощене, але чітке: отримати вигоду, не зіпсувавши своєї маски.

Надзавдання Беліни: «Утримати при собі статус і майбутнє Аргана як джерело доходу».

Наскрізна дія:

Її дія — маскуваність корисливості під фальшиву турботу, створення ситуацій, де вона — незамінна опора, а всі інші — загроза. Зокрема, Туанетта стає для неї об'єктом приниження, Анжеліка — загрозою, яку треба знешкодити.

Наскрізна дія: «Зберігати соціальний фасад, одночасно маніпулюючи ситуацією».

Надзавдання всієї п'єси:

Комедія звичаїв викриває деформації морального клімату буржуазного суспільства, показує як люди прикривають егоїзм, жадібність і страх

зовнішньою пристойністю. Це сатира на шлюб за розрахунком, медицину, відсутність щирості у родинних зв'язках.

Порівняння двох методів (у таблиці):

Елемент	Реалістично-психологічний підхід	Комедія звичаїв	Синтез (у сценічному рішенні)
Надзавдання Беліни	Потреба в безпеці, владі, подоланні страху самотності	Отримати спадок, зберегти маску турботи	Зовнішня мета – гроші, внутрішня – страх втрати ролі
Наскрізна дія	Маніпуляції через психологічний тиск	Постійне балансування між фальшивістю та викриттям	Комбінація стратегії і типових комічних ситуацій
Надзавдання п'єси	Розкриття психологічної природи людського обману	Соціальна сатира на звичаї буржуазії	Глибоке дослідження моральних і соціальних структур

Вона — не лише маска жадібності, як підказує жанр комедії звичаїв. Вона — жінка, яка тримається за свій шлюб як за останній шанс не зникнути в суспільстві, де все залежить від статусу чоловіка.

Саме поєднання реалістично-психологічної методики із жанровою системою комедії звичаїв дозволило мені створити гострий, але не одновимірний образ. Беліна, яку я граю, не просто комічний антагоніст, а дзеркало жіночої невпевненості, соціального страху і внутрішнього конфлікту. У її фарсовості — трагізм часу. У її лицемірстві — потреба в любові. І як акторка, я відчула, що найкраще вдається, коли ці два підходи перетинаються.

РОЗДІЛ III

Сценічне втілення образу

3.1. Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосова та пластична характеристики, темпоритм ролі)

Працюючи над роллю Беліни в комедії «Удаваний хворий», я поставила собі завдання — не просто відтворити зовнішню поведінку персонажки, а знайти ключ до її внутрішньої природи, використовуючи виразні засоби актора: голос, пластику, темпоритм. Я прагнула поєднати глибину реалістично-психологічного аналізу з яскравістю стилю комедії звичаїв, адже саме у синтезі цих методик я знайшла правдивий і багатозаровий сценічний результат.

1. Голосові характеристики образу Беліни

У реалістично-психологічному ключі я спиралась на природну інтонаційну палітру: її голос — завжди стриманий, рівний, але з нотками нав'язливої ласкавості. Він має внутрішнє напруження, яке рідко проривається назовні, адже Беліна — майстриня приховування.

У методі комедії звичаїв я шукала голос, який був би прикриттям. Тут тембр підвищений, надміру солодкий, подекуди — показово драматичний.

Комбінуючи ці два підходи, я вибудувала голосовий малюнок, який дозволяє Беліні виглядати "правдивою" в очах Аргана і "викритою" в очах глядача. Це тонка гра — баланс між природним і умовним звучанням.

2. Пластична характеристика та мізансценічна поведінка

З погляду психологічного театру — Беліна поводитьсь раціонально. У її рухах — обережність, стриманість, позірна жіночність. Вона уникає різких жестів, але вся її поведінка говорить про контроль над тілом і простором.

У стилі комедії звичаїв — тіло Беліни працює як механізм демонстрації соціального фасаду: широкі жести, перебільшена міміка, виразна постава.

У поєднанні методів я знаходжу пластику, яка змінюється залежно від адресата: ніжна — з чоловіком, жорстка — з Туанеттою, фальшиво-прихильна — з Анжелікою. Це допомагає створити внутрішньо логічний, але сценічно виразний образ.

3. Темпоритм ролі як драматургічний інструмент

Психологічно темп Беліни — плавний, з частими паузами на «думку». Вона не метушиться, бо контролює ситуацію. Її мовлення спокійне, ритмічне, але у ньому прихована маніпулятивність.

У комедії звичаїв темпоритм стрибкоподібний: репліки звучать різко, підкреслено інтонаційно, темп мовлення прискорюється, коли вона втрачає контроль. Особливо в сценах викриття, коли Беліна переходить з лагідності у гнів.

Поєднання цих ритмів дозволило мені наповнити сцену динамікою, не втрачаючи внутрішньої мотивації героїні. Темп — це маркер психологічного стану й рівень фальші.

4. Вплив двох методик: короткий аналіз

Елемент	Реалістично-психологічний метод	Комедія звичаїв	Сценічне поєднання
Голос	Контроль, логіка, прихована емоція	Показна експресія, перебільшення	Глибина звучання + іронічний фасад
Пластика	Тілесна економність, стриманість	Театралізована жестикуляція	Вивірена поведінка, що іноді вибухає емоційно
Темпоритм	Плавність, логіка дії	Стрибки, контрасти	Емоційна динаміка, що підкреслює драматургію

Робота над Беліною стала пошуком рівноваги між глибиною реалістичного переживання та естетикою соціального фарсу. Голос, пластику й ритм я сприймаю як архітектурні елементи образу, що допомагають розкрити не лише характер, а й маску, яку носить ця жінка. У ній одночасно звучить страх і жадібність, обман і втома, тінь кохання і спрага контролю. Поєднання двох театральних методик не суперечить — воно збагачує мій інструментарій, дозволяючи бути точнішою, переконливішою, глибшою.

3.2. Костюм, грим та реквізит

Працюючи над образом Беліни, я обрала сценічний ключ, який дозволив наблизити персонажа до глядача через несподівану ідею: візуально перенести її у 1960-ті роки — період післявоєнного буржуазного розквіту, де жінка знову

опиняється у центрі боротьби між соціальним фасадом та індивідуальною внутрішньою свободою. Це дозволило зберегти актуальність образу Беліни, але прочитати її через призму естетики сучаснішої епохи.

Костюм

Мій сценічний костюм — голуба сукня з дрібним візерунком, приталена червоним паском — був стилістично нав'язаний модою 1960-х років, зокрема образами домогосподарок американських та французьких фільмів того часу. Він нагадує образ «ідеальної дружини» із глянцевих реклам, що контрастує з лицемірством і егоцентризмом самої Беліни.

- У реалістично-психологічному методі я трактувала сукню як броню, за якою Беліна приховує свою втомлену, прагматичну сутність: жінка, яка бореться за місце під сонцем у патріархальному домі.
- У методі комедії звичаїв костюм став маскою, що підкреслює зовнішню фальшивість моралі буржуазного середовища. Сукня — майже уніформа жінки, яка звикла грати роль «ідеальної дружини» на очах суспільства.

Сама структура костюму — висока талія, оборки на плечах, класична довжина — працює на стику стилізації та впізнаваного буржуазного образу, що викликає в глядача певне відчуття знайомого типажу.

Грим

Грим Беліни був яскравим, але продуманим. Візуальне рішення базувалося на образах акторок 60-х: червона помада, чітко підведені брови, світла шкіра обличчя, ретельно зібране волосся.

- За реалістично-психологічною логікою, я використовувала грим як відображення її внутрішнього страху перед старінням, перед самотністю, перед втратою влади над чоловіком.
- У комедії звичаїв цей грим був інструментом соціальної сатири — надмірна «жіночність», яка викриває глибоку фальш і навмисну поверхневність персонажа. Це — не краса, це грим лицемірства.

Реквізит

Ключовий реквізит — троянда — символ жіночності, яким Беліна ніби хоче затвердити себе як люблячу дружину. Але в контексті вистави:

- у реалістичному підході — це інструмент емоційної маніпуляції, сентиментальний атрибут, що маскує жорстку мету контролю;
- у комедії звичаїв — троянда стає «квіткою фальші», ознакою показної доброчесності та буржуазної театральності.

Театральна стилізація 60-х як художній прийом

Візуальна естетика 1960-х років дозволила зробити образ Беліни максимально наближеним до сучасного глядача, при цьому не порушуючи жанрову природу комедії Мольєра. Це переосмислення комедії звичаїв як комедії середньої буржуазії 60-х, де шлюб — справа фінансів, а щирість — рідкісний виняток.

Порівняння методів у візуальному рішенні ролі Беліни

Елемент	Реалістично-психологічний підхід	Комедія звичаїв
Костюм	Побутовий, функціональний	Сатиричний, символ буржуазної ролі
Грим	Відображає психологічні страхи	Гротеск лицемірства
Реквізит (троянда)	Атрибут жіночності й уразливості	Предмет комічного «маскування»

Образ Беліни став полем для експерименту між правдою і карикатурою, між особистим болем і суспільною роллю. Через костюм, грим і реквізит, стилізовані під 60-ті, я змогла наблизити образ до глядача, не втрачаючи мольєрівської сатиричної природи. Поєднання психологічної глибини з соціальним гротеском дало можливість створити живу, впізнавану, але й викривальну Беліну — жінку в тіні, яка бореться за виживання у світі, де щирість — привілей, а вигода — правило гри.

ВИСНОВОК

Робота над роллю Беліни у комедії Жана-Батиста Мольєра «Удаваний хворий» стала для мене справжнім випробуванням і водночас простором глибокого професійного зростання. Через цю роль я не лише долучилася до класичної європейської драматургії, а й дослідила, як у комедійному жанрі може існувати персонаж, що поєднує в собі фальш, смішне, трагізм і страх самотності.

Образ Беліни — це не лише «зла мачуха» чи антагоністка, це — жінка, яка пристосовується до обставин, які диктує їй суспільство. Моя задача як акторки полягала не лише в тому, щоб відтворити цей образ сценічно, а й знайти в ньому людську правду. Що змушує її діяти саме так? Чого вона боїться? Чим керується у своїх рішеннях?

Поєднання реалістично-психологічного методу та підходу комедії звичайно дозволило мені побудувати образ на двох різних рівнях. З одного боку, я занурювалась у психологію Беліни — її страх втратити матеріальну стабільність, залежність від чоловіка, відчай перед старінням і безпорадністю. З іншого боку, я працювала з її «маскою» — буржуазною, комедійною, типізованою, яка живе в умовному світі, де соціальні ролі замінюють справжні емоції.

Костюм, грим, реквізит і навіть стилізація під естетику 60-х років допомогли мені поглибити її характер: червона помада, широкий пояс, світла сукня з квітковим орнаментом — усе це говорило про бажання Беліни здаватися молодшою, красивішою, значущою. Зовнішнє — у цьому випадку — стало відображенням її внутрішньої маски.

Темпоритм ролі коливався від розтягнених, м'яких інтонацій у сценах лицемірної турботи до прискорених, уривчастих реакцій у сценах викриття. Я навчилася тримати паузу не заради драматизму, а заради правди. Вона мовчить тоді, коли губиться. Вона говорить багато — коли боїться втратити.

Ця роль навчила мене бути гнучкою. Переключатися між емоційною глибиною та жанровою умовністю. Мислити поетично, але діяти логічно. Шукати смішне у страшному, а людське — у гротескному. Роль Беліни стала для мене територією не осуду, а дослідження жіночої природи в умовах соціального тиску.

Я вдячна Мольєру за створення такого образу. Він дав мені можливість не лише смішити, а й розчулювати, не лише дратувати, а й викликати співчуття. Сподіваюсь, що глядач побачив у Беліні не лише комічну карикатуру, а жінку, яка надягає чужі маски, бо не має змоги бути собою.

Цей творчий досвід підтвердив для мене головне: роль починається там, де ми шукаємо правду, навіть якщо вона захищена за шаром гриму, пишною зачіскою та примруженим поглядом на багатого чоловіка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Левіт І. *Мольєр і французький театр XVII століття*. — Львів: Каменяр, 1990.

Дослідження творчості Мольєра та особливостей французького театру його епохи.

Bergson, Henri. *Le rire: Essai sur la signification du comique*. — Paris: Presses Universitaires de France, 1988.

Lehmann, Hans-Thies. *Postdramatisches Theater*. — Berlin: Verlag der Autoren, 1999.

Сучасний погляд на театр, що виходить за межі традиційної драматургії.

Susan Sontag. *Notes on Camp*. — New York: Farrar, Straus and Giroux, 1981.

Есе, що досліджує естетику «кемпу» та її вплив на мистецтво і культуру.

Searle, Alison. *Molière and the French Classical Comedy*. — London: Macmillan, 1985.

Аналіз творчості Мольєра в контексті французької класичної комедії.

Walker, Marilyn A., Cahn, Janet E., Whittaker, Stephen J. *Improvising Linguistic Style: Social and Affective Bases for Agent Personality*. — arXiv preprint [arXiv preprint 1907.02015](https://arxiv.org/abs/1907.02015), 1997.

Дослідження імпровізації мовного стилю та його впливу на створення персонажів.

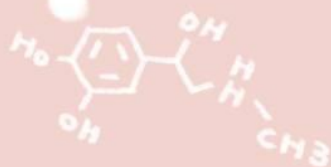

Харківська Державна Академія Культури
Кафедра майстерності актора
дипломна вистава 4 курсу І-ТА

Ж.Б. Мольєр

«УДАВАНИЙ ХВОРИЙ»

Режисер-педагог-
заслужена артистка України
Струннікова Майя Валеріївна